

Svar på motion från Veronica Pagard Salem (M) om införande av LOV på särskilt boende i Haninge kommun

Sammanfattning

Veronica Pagard Salem (M) har lämnat in en motion där hon föreslagit kommunfullmäktige att införa LOV på särskilt boende i Haninge kommun. Äldrenämnden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på motionen.

Förvaltningen ställer sig positiv till vad motionären anför i motionen. Förslaget om att införa valfrihetssystem enligt LOV på särskilt boende har tidigare blivit utrett av äldreförvaltningen och även då ställde sig förvaltningen positiv till det. I utredningen uppmärksammade förvaltningen i huvudsak tre risker:

- Ökade kostnader
- Bristande förutsättningar för reellt kundval
- Minskad nöjdhet hos de äldre

Detta gjorde att äldrenämnden beslutade 2018-09-26, § 98 att inte ge förvaltningen i uppdrag att införa av LOV på särskilt boende.

Förvaltningen bedömer att dessa risker behöver utredas och värderas ytterligare samt att de ska förebyggas innan ett valfrihetssystem enligt LOV kan införas. Nämnden föreslås

Förvaltning
Social- och äldreförvaltningen

Avdelning/Enhet
Kansliet

Handläggare
Xerxes Fallah, utredare

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2019-02-20

Diarienummer
ÄN 2019/173

Sida
2 (10)

därför ge förvaltningen i uppdrag att göra en utredning i
enlighet med de direktiv som anges i förvaltningens skrivelse.

I och med denna redogörelse anser förvaltningen motionen
vara besvarad.

Underlag för beslut

- Tjänsteskrivelse 2019-02-20 – Svar på motion från Veronica Pagard Salem (M) om införande av LOV på särskilt boende i Hanninge kommun

- Beslutsunderlag 2019-09-09 – Motion från Veronica Pagard Salem (M) om införande av LOV (Lagen om valfrihetssystem) på särskilt boende i Hanninge kommun.

Förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens skrivelse som sitt svar till kommunfullmäktige.

Siw Lidestål
Social- och äldredirektör

Linda Fällgren
Avdelningschef

Bakgrund

Föreliggande motion

Veronica Pagard Salem (M) har lämnat in en motion där hon föreslår kommunfullmäktige besluta att införa valfrihetssystem enligt LOV¹ på särskilt boende i Hanninge kommun.

Motionären anför följande skäl för sitt förslag:

Självbestämmande över boendesituationen ökar trivseln, den upplevda tryggheten och välbefinnandet. I Hanninge ska det vara självklart att äldre själva ska kunna välja det boende som passar individen bäst. Idag är människor vana att kunna välja själva. Det är en frihet som naturligtvis inte ska försvinna bara för att man blir äldre. Man vill kunna välja själv utifrån sina egna behov och livssituation. Äldre ska kunna välja sitt boende utifrån plats, personal som passar ens behov och den standard som ska präglade ens nya hem.

Införande av LOV innebär också att uppmuntra enskilt företagande eller kooperativ verksamhet inom äldreomsorgen. Detta gynnar tillväxten av jobb och ekonomin i kommunen.

Personal inom äldreomsorg får också möjlighet att välja mer än en arbetsgivare. Detta kan bidra till att yrken inom denna

¹ Lag (2008:962) om valfrihetssystem

sektor blir mer attraktivt och skapa bättre arbetsförhållanden för de anställda.

LOV på särskilt boende har införts i ett antal kommuner med mycket goda resultat. Detta leder till en positiv utveckling och framgång inom äldreomsorgen.

Valfrihet är en demokratisk rättighet som innebär att makt flyttas från politiker till enskilda individer.

Tidigare motion

Kommunfullmäktige beslutade 2017-06-12, § 154, att bifalla en motion och gav äldrenämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa valfrihetssystem enligt LOV inom särskilt boende.

Förvaltningen gjorde en utredning för att ta reda på förutsättningarna för det. I den redogjorde förvaltningen för de risker och de möjligheter som ett införande av valfrihetssystem enligt LOV skulle medföra.

Äldrenämnden beslutade 2018-09-26, § 98 att inte ge förvaltningen i uppdrag att införa av LOV. Äldrenämnden ansåg då att den redovisade utredningen visade att de marginella fördelar ett införande av LOV för särskilt boende skulle innebära för den enskilde, väsentligt övervägdes av de betydande riskerna för ökade kostnader för köpta platser och minskat resursutnyttjande i den kommunala verksamheten.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom social- och äldreförvaltningen.

Förvaltningens synpunkter

Inför en upphandling enligt LOV eller LOU²

Oavsett vad som ska upphandlas är det viktigt att förvaltningen får möjlighet att göra en förstudie och undersöka förutsättningarna för upphandlingen.

Förstudien lägger en stabil grund för projektprocessen. Syftet med förstudien är att kartlägga verksamhetens behov och mål och hur de identifierade behoven och målen kan tillgodoses och uppnås av marknaden. Detta leder till en övergripande kravformulering och strategi för hur upphandlingen utformas.

I förstudien ingår även att undersöka, analysera tänkbara risker och dess konsekvenser samt hur dessa risker ska förebyggas eller minimeras eller hur konsekvenserna ska hanteras.

En förstudie behöver göras innan beslut om upphandlingsform kan övervägas och fattas.

Tre riskområden

I den redan gjorda utredningen i september 2018 har förvaltningen lyft flera fördelar och möjligheter med

² Lag (2016:1145) om offentlig upphandling

införande av LOV för särskilt boende samt ställt sig positiv till det.

Förvaltningen har dock i ovannämnda utredning pekat på i huvudsak tre riskområden.

Ökade kostnader

Utifrån de tidigare årens politiska inriktning har förvaltningen planerat för att i egen regi tillgodose behovet av boendeplatser för att möta framtida volymförändringar. Den egna drivna verksamheten har sedan kompletteras med LOU-upphandling av enstaka platser hos externa vårdgivare för att kunna tillgodose specifika behov. Införande av LOV medför en påtaglig risk för lägre beläggningsgrad på egenregiverksamheten som kan medföra behov av avveckling och avställande av lokaler. Ett vård- och omsorgsboende behöver en hög beläggningsgrad för att vara ekonomiskt hållbart över tid.

De finns även risk för ökade administrativa kostnader för till exempel hantering av köer.

Förutsättningar för reellt kundval

Utredningen pekade även på risken att de äldre med kognitiv svikt inte har förmåga att själva göra aktiva val. I stället är det anhöriga som utifrån sina behov gör valet. Detta är inget fel i sig men det kan medföra att själva grundsyftet med åtgärden

inte uppnås fullt ut om en stor majoritet av de äldre överlåter valet till andra personer.

Riskera minskad känsla av valfrihet - Minskad nöjdhet hos de äldre

LOV innebär inte en garanti att den enskilde alltid får sitt första- eller andrahandsval tillgodosett. Det kan vara så att det önskade boendet är fullbelagt och kan då medföra att den äldre som inte får sina val tillgodosedda upplever missnöje.

En annan risk anses vara svårigheten för vissa äldre att byta från ett särskilt boende till ett annat, eftersom en flytt kan vara upplevas påfrestande för vissa äldre. Bristande mobiliteten kan medföra att valfrihetssystemet inte slår genom fullt ut och att äldre inte känner att de kan göra reella val.

I Socialstyrelsens brukarundersökning för år 2019 ställs frågan:

"Fick du plats på det äldreboende du ville bo på?".

Av brukarundersökningen framgår att 82 procent av de äldre som har insatsen särskild boende i Hanninge kommun upplever att de fick plats på det boende de ville bo på.

Den procentuella kundnöjdheten har i detta avseende skiftat mellan 82-90 procent under de senaste åren i Hanninge. Detta kan jämföras med de kommuner som infört LOV som ligger

på samma nivå som i Haninge, mellan 82-90 procent. Det beräknade genomsnittet är ca 87 procent.

Slutsats

Förvaltningen anser att de risker som den nuvarande utredningen pekar på behöver värderas och analyseras ytterligare. Det behövs även verktyg för att förebygga dessa risker.

I Sverige är det 21 kommuner som har infört valfrihetssystem enligt LOV för särskilt boende för äldre. Jämförelser med och erfarenheter från dessa kommuner kan utgöra visst underlag för Haninge kommun. Men förutsättningarna på upplägg och storlek mellan kommunerna skiljer sig åt vilket gör det svårt att finna gemensamma mönster, inte minst då flertalet kommuner endast haft valfrihet under en kortare period.

Lidingö stad införde valfrihetssystem enligt LOV 2017 inom särskilt boende och Huddinge kommun beslutade 2019 om att införa det. Förutsättningarna på upplägg och storlek mellan kommunerna är mer likartade. Framtida jämförelser och analyser av ekonomiska effekter och hantering av risker utgör ett viktigt underlag för Haninge kommun.

Direktiv till utredning

Förvaltningen föreslår äldrenämnden att ge förvaltningen i uppdrag att genomföra en ytterligare utredning med följande direktiv:

- Göra en risk- och konsekvensanalys hur identifierade risker kan förebyggas.
- Säkerställa att införandet av valfrihetssystem enligt LOV inte överstiger nuvarande kostnader eller medför andra alternativa kostnader för kommunen.
- Värdera förutsättningarna för den faktiska möjligheten för målgruppen att kunna göra aktiva val.
- Värdera förutsättningarna för god konkurrens om kvalitet och diversitet av utförande av insatsen.

På grund av det ovannämnda anser förvaltningen motionen vara besvarad.

Expedieras: Akt

För verkställighet: Kommunstyrelseförvaltningen och
handläggare